

Kecskeméti Katona József Múzeum

Múzeumi digitalizálási stratégia

2017

Múzeumi digitalizálási stratégia

A digitalizálási helyzet áttekintése

A Kecskeméti Katona József Múzeumban eddig minden évben sor került digitalizálásra mind a gyűjteményi anyag, mind a dokumentációs anyag vonatkozásában. Többször történt kísérlet arra, hogy a digitalizálási szisztéma egységes legyen, minden gyűjtemény ugyanabba az adatbázisba töltsse fel az anyagát. Így évekkal ezelőtt a minisztérium irányításával indult el egy program, amelynek az volt a célja, hogy egységes adatbázisba kerüljenek a múzeumokban lévő műtárgyak és a rájuk vonatkozó adattári anyag. Ez volt a Múzeumi Nyilvántartási Rendszer (továbbiakban: MuNYiR), amelyet a múzeum meg is kapott a minisztériumtól. A program fejlesztése időközben leállt, és így nem tölthette be a kitűzött célt. Bár a múzeum csatlakozott a MuNYiR alkalmazását vállaló múzeumokhoz, de az időközben felmerült problémák megoldását és a program továbbfejlesztését az alkotók már nem vállalták, így a Szóraténusz Játékmúzeum és Műhely kivételével nem került sor az alkalmazás gyakorlati bevezetésére.

A múzeum részt vesz a Magyar Nemzeti Digitális Archívum (továbbiakban: MaNDA) programban, ami ebben az esetben azt jelenti, hogy egyes gyűjtemények tárgyairól készített fotókat, a régi leltárkönyveket, leírókartonokat beszkennelnek, begépelnek a MaNDA munkatársai és ezeket feltöltik a MaNDA-adatbázisba. Ennek a feltöltésnek azonban számtalan tisztázatlan pontja van, a jelenlegi legsúlyosabb az, hogy felmerült a MaNDA megszüntetése is.

A Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt. (továbbiakban: MNV) által elkezdett műtárgyvagyon felmérés azt eredményezi majd, hogy az intézmény digitalizálva megkapja a leltárkönyveit, valamint az egyéb nyilvántartási könyveit és ezek mellé rendelve a tárgyfotókat is.

Ezért nagyon fontos kérdés az, ami a mai napig nem került tisztázásra, hogy mit is értünk digitalizáláson. Addig, amíg ennek pontos meghatározása nem történik meg, azt sem tudjuk meghatározni, hogy gyűjteményeink mely egységei milyen szinten digitalizáltak. Jelen pillanatban a múzeumban folyó digitalizálás a következőket jelenti:

- az egyes gyűjteményekben a tárgyról digitális fotó készül, ezek a fotók a munkatársak számítógépein találhatóak meg, de nincs egy olyan gép, amelyen minden digitalizált fotó megjelenne,

- a papír alapú történeti anyag szkennelése – ott, ahol ez lehetséges – folyamatban van,
- a leltározás Excel-táblázatban történik, úgy hogy a kötelezően előírt leltárkönyvi rovatok kerülnek kialakításra, így a leltározás végén leltárkönyvi formában nyomtathatóvá válik a kész anyag,
- változatlanul vannak olyan gyűjteményi egységek, ahol a leltározás még hagyományosan, kézírással történik.

Összegezve az eddigieket, a digitalizálás elindult, de ennek egységes rendszerbe foglalása lenne a legsürgetőbb feladat.

Múzeumi nyilvántartási programok alapelvei: feleljen meg a „History” funkciónak, vagyis legyen visszakövethető benne minden munkafolyamat. A kimenet legyen olyan, mint a leltárkönyv. Auditált múzeumi digitális nyilvántartás esetében a leltározás, tárgykartonok elkészítése, valamint az adatbázis készítése egyetlen művelet eredménye. Tárgykartonok is közvetlenül nyomtathatóak a nyilvántartásból. Nem lehet eléggé hangsúlyozni ezek jelentőségét, ugyanis a digitális adatbázis bővítésének folyamatossága csakis ilyen módon biztosítható. Lényeges, hogy a jogosultsági rendszerek kidolgozása (pl. tárgyszólisták kialakításának joga) a muzeológusé legyen, ami név szerint nyomon követhető. A program legyen fenntartható, sokféleképpen átjárható. Lényeges a webes felhasználás és az újrahasznosítás lehetősége.

Megkerülhetetlen tényező, hogy a múzeum 10 gyűjteményének muzeológiai-nyilvántartási feladatait 8 szakmuzeológus, valamint 1 fő adattáros szakalkalmazott végzi, mindannyian számos egyéb feladat mellett. Többnyire ugyanezt a rendkívül alacsony munkatársi létszámot érinti a MaNDA, valamint a MNV nyilvántartási munkáinak előkészítése, lebonyolítása és szakmai felügyelete.

Digitalizálási célok

Cél, hogy a műtárgyak (ami jelenleg közel 300 000 db) adatbázisba kerüljenek, digitális fotóval. Mindegyik tárgy bekerüljön egy olyan adatbázisba, amely a nyilvántartását és a kutatását is lehetővé teszi, a kutatásnál pedig szükséges lenne a több szintű kutatás lehetőségét biztosítani. Szükséges a tárgyakhoz kapcsolódó adattári anyagok feltöltése is az adatbázisba, ez is a kutatást segíti a továbbiakban. Ugyanakkor törekedni kell arra is, hogy az anyagmozgatás, restaurálásra történő átadás, kölcsönzés ugyancsak számítógépre kerüljön, és ott megfelelő programmal nyomon követhető legyen egy tárgy mozgása.

Prioritásként a műtárgyak, ezen belül a kiemelkedő műtárgyak digitalizálását kell megoldani, azért hogy a múzeum jelentős műtárgy-együttese a honlapra kerülhessenek, magyarázó, értékelő szövegekkel, és így ne csak a kutatók, hanem az érdeklődők számára is elérhető legyenek. Mivel a múzeum kiállítási lehetőségei végesek, meg kell fontolni virtuális kiállítások kialakítását megfelelő programokkal. Ugyanakkor az iskolákra gondolva ki lehet alakítani a honlapon tananyaghoz kapcsolódó egységeket, amelyekre építve akár múzeumi órák is tarthatók.

A célok általánosságokban fogalmazhatók meg mindaddig, amíg nem kerül sor megfelelő adatbázis megvásárlására, mindezek működtetéséhez a megfelelő munkatársi létszám biztosítására. Ha a feltételek adottak lesznek, a felmerülő kérdések tisztázásra kerülnek, megtervezhető, hogy milyen műtárgyi- és dokumentációs egységek, milyen éves ütemezéssel digitalizálhatók, valamint hogy ebből milyen anyagok és hogyan kerüljenek a Kecskeméti Katona József Múzeum honlapjára.

A Szórákaténusz Játékmúzeum és Műhely megközelítőleg 5 000 műtárgyat vitt fel a MuNYiR nyilvántartási rendszerébe. Elindította az auditálás folyamatát. (Ugyanezek a tételek kerültek be a MaNDA rendszerébe.) Jelenleg meghibásodás miatt nem lehetséges újabb tárgyakat beírni az adatbázisba. A hiba elhárítását követően szerencsés lenne az adatok telepítése a HunTéka rendszerbe. Egy nem akkreditált rendszer választása esetében továbbra is a meglévő adatbázisba kerülnek fel az adatok, párhuzamosan a leltározással. A különböző feltételek teljesítésével a következő évben az auditálás folyamata lezárul, ezt követően a leltárkönyvek nyomtatása közvetlenül az adatbázisból történik. A munka kizárólag az előzőekben vázolt feltételek mellett folytatható tervszerűen és zökkenőmentesen.

Nyilvántartási programok beszerzésére közzétett pályázatok ([http://qulto.eu/legfrissebb pályázatok](http://qulto.eu/legfrissebb_palyazatok)) figyelése folyamatos.

A tárolás feltételei

A Kecskeméti Katona József Múzeumban az eddig számítógépre felvitt (digitalizált), intézményeinkben őrzött kulturális javak jegyzéke a múzeum leltárkönyveinek többségét tekintve azok táblázatkezelő programmal, felsorolásszerű berögzítésével valósult meg. Több ezer gyűjteményi tárgy szövegszerkesztőben történt, leírókartonszerű digitalizálásakor ugyan fényképek is kerültek a szövegadatok mellé, ám ezen adatok rögzítettségéből adódóan azok sem múzeumon belüli, sem azon kívüli kutathatósággal nem rendelkeznek. Mindezen adatok

biztonságos tárolása csak – internetre nem bekötött számítógéphez csatlakoztatható – külső merevlemezre mentett másodpéldánnyal megoldható.

A Kecskeméti Katona József Múzeum a vonatkozó jogszabályokban meghatározott – a kulturális javak és a szellemi kulturális örökség elemeinek közzétételi – kötelezettségének meg kíván felelni, ezért lépéseket tesz egy olyan akkreditált digitalizálási adatbáziskezelő csomag megvásárlására (alapszoftver, kiegészítő modulok, személyi képzés, szerver oldali tárhely), illetve amennyiben a szükséges anyagi források nem állnak rendelkezésre, annak bérlésére, amely a változó magyarországi követelményeknek is folyamatosan megfelel.

Mivel intézményünk a MNV felé is rendelkezik adatszolgáltatási kötelezettséggel, ezért az akkreditált digitalizálási adatbáziskezelő csomag beszerzésekor a múzeumnak figyelembe kell vennie a MNV által használt szoftver paramétereit is.

Az akkreditált nyilvántartási programok auditálási folyamata szigorúan meghatározza a tárolás feltételeit, melyek a minisztérium előírásai alapján az alábbiak (MuNYiR auditálás feltételei között is szerepelnek):

- az általános informatikai szabályzat szerint az intézmény muzeológus szakalkalmazott munkatársai használhatják a rendszert, belépés titkos jelszóval lehetséges,
- az erre a célra használt számítógép zárható teremben található, a gép áramtalanítása használat után kötelező,
- a program biztonsági másolata elérhető,
- minden esetben biztonsági másolat készül az adatokról,
- katasztrófa esetén szünetmentes tápegység biztosítja a folyamatos működést.

Közzététel

A Kecskeméti Katona József Múzeum több gyűjteményéről is készültek képekkel illusztrált leírások, amelyek az interneten, a múzeum weboldalán megtekinthetők. Ezen tájékoztató jellegű adatok többsége nem adatbázisba rögzített.

A múzeum kifejlesztett egy weboldalba illeszthető – ám nem akkreditált, egyszerű – adatbáziskezelő rendszert; a benne rögzített adatok bárki számára hozzáférhetőek, kereshetőek, fényképekkel ellátottak, mindazonáltal e kutatható adatok mennyisége jelenleg elenyésző a múzeum teljes gyűjteményi anyagához képest. Ez a rendszer nem tudja ellátni a múzeum többszázézes gyűjteményének teljeskörű nyilvántartását, illetve ügyvitelét, valamint a hozzá kapcsolódó felhasználásokat. Azt is figyelembe kell venni, hogy az adatbevitel önálló munkafázis eredménye, következetes bővítése nem tervezhető.

Amennyiben beszerzésre kerül a szükséges, akkreditált digitalizálási adatbáziskezelő csomag, és elkezdődik a gyűjtemények adatbázisba való rögzítésének folyamata, a múzeumi weblap továbbfejlesztésével lehetőség nyílik majd a gyűjtemények nagyközönség számára való hozzáférhetővé, kutathatóvá tétele is. A digitális adatbázisban való kutatás javasoltan regisztrációhoz kötött.

A szerzői jogok védelme érdekében a dokumentumokat, képeket célszerű vízzel ellátni azok adatbázisba történő feltöltését megelőzően. Ez különösen vonatkozik a korábban publikálatlan anyagok közzétételére.

Felhasználás területei

- Tudományos tevékenység kiterjesztése
- Közművelődésben való jelenlét – elérhetőség
- Kiállításokban való felhasználás: többletinformációk, interaktív lehetőségek, élményszerű bemutatás – a fiatalok kulturálódási és ismeretszerzési szokásainak változásainak figyelembevétele
- Újszerű kiadványok, e-book, interaktív könyv
- Múzeumpedagógiai programok, foglalkozástervek elérhetősége
- Tartalom szolgáltatása a különböző alkalmazások számára
- Kapcsolódás a különböző múzeumi aggregációs portálokhoz, országos vagy nemzetközi nyilvántartásokhoz
- Kapcsolódás a helyi közművelődési, valamint területi és országos tematikus programokhoz
- Mobil alkalmazások

Hasznosítás szabályai

A digitális adatbázisban való kutatás javasoltan regisztrációhoz kötött, a korábban publikálatlan anyagokról készült képek vízzel ellátva kerülnek a világhálóra.

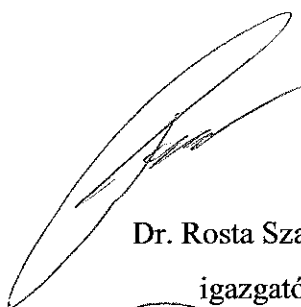
Kutatási szabályzat kiterjesztése; kutatási engedély, kutatási szabályzatba foglaltak elfogadása, követhetőség. A *kutatási szabályzat hatálya* közvetlenül is vonatkozik a számítógépes adatbázisokra, illetve a hozzá kapcsolódó, hálózaton lévő dokumentációra (1.2.3.). Szabályozza a fénymásolat, fotó, szkennelés készítését is (5.3.).

Műtárgykezelési szabályzat, különös tekintettel az 1.9. pontra, amely a múzeumi tárgyak fényképezésével, másolásával foglalkozik.

A digitális adatbázis különböző szintű használata, illetve ennek szabályai a hatályban lévő Kutatási és Műtárgykezelési szabályzattal összhangban kerül kialakításra.

Az online kiadványok, valamint a virtuális kiállítások szerzői jogi kérdéseire a hatályos jogszabályok vonatkoznak.

Kecskemét, 2017. március 3.

Dr. Rosta Szabolcs

igazgató

